

KORO

KUNST I OFFENTLIGE ROM/PUBLIC ART NORWAY

Veileder

til Kontrakt om kunstoppdrag mellom KORO og Kunstner (Kunstkontrakten)

Norske Billedkunstnere (NBK), Norske Kunsthåndverkere (NK) og BONO har anbefalt *Alminnelige vilkår for kontrakt om kunstoppdrag mellom KORO og Kunstner* og gitt faglige innspill til Veilederen.

Utgitt av KORO, januar 2010

INNHALDSFORTEGNELSE

Punktene samsvarer med punktene i Vilkårene

SIDE

Innledning	3
1. Virkeområde	3
2. Kontraktdokumenter	3
3. Kunstkonsulent og Kunstutvalg	4
4. Gjennomføringsplan	5
5. Partenes rett til å avbryte Kontrakten	6
6. Krav til Verket	7
7. Forsikring	7
8. Forhold på byggeplassen	8
9. Frister, framdrift og tilleggsbetaling	8
10. Endringer	9
11. Kontraktssum	9
12. Betaling og fakturering	9
13. Overtakelse	9
14. Eiendomsrett og forvaltning	10
15. Opphavsrett og utnyttelse av Verket	10
16. Mislighold	13
17. Oppmannsavgjørelse	15
18. Tvist	15
Ordforklaringer	16
Henvisning til lover, forskrifter etc (kommer senere)	16

Innledning

Denne veilederen er utarbeidet av KORO med sikte på å utfylle og forklare KOROs kontrakt mellom KORO og kunstner: *Kontrakt om kunstoppdrag mellom Kunst i offentlige rom – KORO og kunstner*, heretter kalt *Kunstkontrakten*. Kontraktens juridisk språkdrakt ivaretar det nødvendige presisjonsnivå som trengs om det oppstår tvil eller uenigheter om oppdraget underveis.

Veilederen skal ikke tolkes juridisk, men forklarer kontrakten i en språkdrakt som er mer relatert til kunstnerens virke. Veilederen inneholder også noen eksempler underveis og ordforklaringer (side 17). Veilederen omhandler ikke nødvendigvis forklaringer på hvilke lover, forskrifter og forpliktelser som ligger til grunn i punktene, men bakerst står en liste med slike henvisninger.

Kunstkontrakten består av ett Hoveddokument med flere vedlegg. Hoveddokumentet skal undertegnes av begge parter og inneholder de konkrete opplysninger om det aktuelle oppdraget. Vedlegg A til hoveddokumentet er *Alminnelige vilkår for kontrakt om kunstoppdrag mellom Kunst i offentlige rom – KORO og Kunstner*, heretter kalt *Vilkårene*. Disse omfatter kontraktens/oppdragets generelle betingelser. Veilederen går punktvis gjennom Vilkårene. Punktene samsvarer med punktene i Vilkårene (1. Virkeområde, 2. Kontraktsdokumentene, osv).

1. Virkeområde

Med Virkeområde menes for hvilke kunstprosjekter Vilkårene kan benyttes. Vilkårene er laget for kunst som skal produseres/utføres av en Kunstner i et bygg eller annet offentlig rom. Vilkårene gjelder for alle faser av utførelsen, fra ide og planlegging til ferdigstilt verk. Det forutsettes at kunstverket har en fysisk utførelse og oppføres for en viss varighet. Brukes altså ikke til innkjøp av eksisterende verk, relasjonelle prosjekter eller performance. Begrepet *Verket* benyttes som definisjon i Vilkårene, selv om oppdraget omfatter konseptuelle arbeider, bygningsintegreerte arbeider eller andre kunstprosjekter som ikke nødvendigvis anses som et verk i henhold til åndsverkloven.

Eksempel på Kontraktens virkeområde:

[Lydinstallasjon i mottakshallen på en flyplass](#)

[Glassfelt i vinduer på Statens hus](#)

[Bauta i en rundkjøring på en statlig vei](#)

[Videokunst på fasaden til en politistasjon](#)

Eksempel på verk som *ikke* inngår i Kontraktens virkeområde:

[Performativ handling til en grunnsteinsnedleggelse](#)

[Innkjøp av et maleri på auksjon](#)

2. Kontraktsdokumenter

Kunstnerens beskrivelse av prosjektet, KORO's budsjett, byggets framdrift og forhold på byggeplass danner til sammen helhetsbildet av et oppdrag. KORO's og Kunstners rettigheter og plikter konkretiseres i vedleggene. Behovet for vedleggene avhenger av prosjektets art.

Hoveddokumentet omfatter de spesifikke premisser for det konkrete oppdraget, så som oppdragets art, kontraktssum, generelle frister og eventuelle særlige bestemmelser som avviker fra Vilkårene (vedlegg A).

Eksempel på særlige bestemmelser:

[Realiseringen forutsetter at Kunstners forslag godkjennes av plan- og bygningsetaten](#)

[Kunstners gjennomføringsplan må inkludere løsninger for belysning](#)

[Kunstner må presentere alternativ fargebruk](#)

Hoveddokumentet skal signeres av begge parter. Til Kunstkontrakten er det flere vedlegg, hvorav A til D skal være vedlagt og E til G kan være/blir vedlagt.

Kontraktsdokumentene utfyller hverandre etter alminnelige tolkningsprinsipper, blant annet ved at det spesielle går forut for det generelle og at det yngste dokumentet går forut for det eldste. Vedleggenes rekkefølge viser til sannsynlig gang i oppdragets framdrift.

Vedlegg A: Vilkårene

Alminnelige vilkår for kontrakt om kunstoppdrag mellom KORO og Kunstner er de generelle betingelser som gjelder i et oppdrag fra KORO. Vilkårene ivaretar oppdrag uavhengig av størrelse og om det er et autonomt verk eller integrert arbeid. Vilkårene er utarbeidet på grunnlag av åndsverkloven og kjøpsloven og er så godt som mulig tilpasset regler og avtaler som gjelder for byggebransjen. I tillegg er KOROs øvrige forpliktelser som statlig virksomhet ivaretatt i Vilkårene, blant annet etiske krav til, og lov om, offentlige anskaffelser, krav om universell utforming samt miljøledelse i staten (Grønn stat).

Vedlegg B: Godkjent gjennomføringsplan

Om hva en gjennomføringsplan er – se punkt 4.1 i Veilederen. Basert på KORO's oppdrag og Kunstnerens forslag videreutvikles prosjektet og beskrives i Kunstners gjennomføringsplan. I Hoveddokumentet settes dato for innleveringsfrist for Kunstners gjennomføringsplan. Gjennomføringsplanen behandles/godkjennes av Kunstutvalget. Deretter kan oppdraget iverksettes.

Vedlegg C: Betalingsplan (eventuelt inntatt i Hoveddokumentet pkt. 3)

Om hva en Betalingsplan er – se punkt 12 i Veilederen. Betalingsplan legges ved Kontrakten ved kontraktsinngåelse for å sikre at utbetaling til Kunstner er klarlagt ved prosjektets oppstart. Betalingsplanen kan revideres etter behov i Gjennomføringsplanen for å følge framdrift/prosessen.

Vedlegg D: Kunstnerens forslag

Dette er en beskrivende tekst og visualisering av Verket, intensjon, ide, konsept, samt visuelle og fysiske utforming (materialvalg). Teksten og visualiseringen må gi nok opplysninger for KORO/ ved Kunstutvalget til å få en forståelse av forslaget. Teksten kan være identisk med det forslag Kunstneren har levert i konkurranse eller prosjektbeskrivelse/skisseutkast som svar på en direkte henvendelse. Kunstnerens forslag foreligger som regel ved inngåelsen av Kontrakten og kan da legges ved.

Vedlegg E til H kan følge Kontrakt

E: Framdriftsplan for byggeprosjektet er viktig for Kunstner å forholde seg til om Verket skal monteres eller innpasses til bygget. Denne leveres Kunstneren av Kunstutvalget. Framdriftsplanen til bygget må følges når Kunstner planlegger sin framdrift.

F: Beskrivelse av fysisk arbeidsunderlag og relevant prosjektering kan være arkitektens tegninger eller andre spesifikasjoner fra byggeprosjektets aktører. Leveres av Kunstutvalg.

G: Byggeprosjektets organisasjonskart kan være nyttig i de tilfeller hvor Kunstneren er avhengig av tett samarbeid med byggets aktører. Leveres av Kunstutvalg.

H: Andre dokumenter kan være utdrag fra kunstplanen eller annen informasjon som kan være interessant for kunstnerens arbeid med oppdraget.

3. Kunstkonsulent og Kunstutvalg

3.1 Kunstkonsulent

Kunstkonsulenten er oppnevnt av KORO og er Kunstnerens primære kontaktpunkt mot KORO, Kunstutvalget og byggeprosjektet. Kunstkonsulenten skal ivareta KOROs plikter og formidle vesentlig informasjon fra Kunstneren til KORO. Kunstkonsulenten er KOROs representant og kan gi Kunstneren pålegg og aksept, men har ikke myndighet til å avbryte Kontrakten (slik myndighet er lagt til KOROs direktør).

Kunstkonsulenten skal gi Kunstneren veiledning, men Kunstneren har også et selvstendig ansvar for å skaffe nødvendige opplysninger for realisering av Verket. Omfanget av veiledning avhenger av oppdragets art.

3.2 Kunstutvalg

I de fleste av KOROs prosjekter er arbeidet organisert gjennom et Kunstutvalg, som oftest med følgende sammensetning: Kunstkonsulent (utvalgets leder), representant fra arkitekt (som har tegnet bygget), byggherre (Statsbygg, Forsvarsbygg, etc) og brukerinstusjonen. Til store prosjekter oppnevner KORO flere kunstkonsulenter. Bruker kan også være representert med flere.

Kunstutvalget besitter en samlet kompetanse om forholdene som Verket skal inngå i:

- informasjon om arkitektens visuelle grep og materialvalg
- byggherres Framdriftsplan og forhold knyttet til Kunstners arbeid på byggeplass
- brukers ansvar for drift og forvaltning

Om kontraktens parter

Kontrakten inngås mellom to parter – Kunstner og KORO. KORO delegerer mye av arbeidet til kunstkonsulent og kunstutvalg. Disse tillegges oppgaver og ansvar som defineres i Vilkårenes ulike punkter. Forholdet mellom KORO og Kunstutvalg er regulert i egne avtaler. KORO har et overordnet ansvar for skriftlig rådgivning og prosjektering som Kunstutvalget samlet gir til Kunstner. KORO har ikke ansvar for informasjon gitt av et enkelt medlem til Kunstner, bortsett fra kunstkonsulenten. Om Kunstneren ønsker mer spesifikke tjenester (fra eksempelvis arkitekten) dekkes kostnader av Kunstner og det må inngås særskilt avtale.

Eksempel:

[Kunstner ønsker tekniske beregninger av styrke for installering av verk](#)

Det tilrådes at Kunstneren påser at enhver oppgave som utvalgsmedlemmer utfører for Kunstneren er nedfelt i skriftlig avtale, for slik å unngå misforståelser.

4. Gjennomføringsplan

Med utgangspunkt i Kunstnerens forslag (Vedlegg D) skal Kunstneren levere Gjennomføringsplan (Vedlegg B) til en fastsatt frist. I visse tilfeller kan Kunstnerens forslag først foreligge ved innlevering av Gjennomføringsplanen.

4.1. Utarbeidelse av gjennomføringsplan

Gjennomføringsplanen er et sentralt dokument i Kontrakten. I tillegg til å fungere som et planleggingsverktøy for Kunstneren, kunstkonsulenten, m.fl. vil planen kunne avdekke om Verket er realiserbart. Det er derfor viktig at Kunstneren leverer en grundig plan. Gjennomføringsplanen skal ta høyde for Verkets kompleksitet, samt alle kostnader for å sikre at Kunstneren og KORO ikke påføres unødvendige og uforutsette kostnader. Om det i arbeidet med Gjennomføringsplanen viser seg umulig å fullføre prosjektet innenfor Kontraktens rammer, vil partene ha rett til å avslutte Kontrakten på dette stadiet, alternativt enes om en omarbeiding av Kontrakten. *Normalt* vil en plan inneholde:

- Innledende kort tekst om Verket og intensjonen/Kunstnerens forslag

- Beskrivelse av Kunstnerens hovedaktiviteter knyttet til:
 - o Produksjon i eget studio/atelier og eller hos underleverandør
 - o Eventuelle transportbehov
 - o Produksjon/installering på selve byggeplassen

- Aktiviteter som realiseringen av Verket er avhengig av:
 - o Tjenester utført av byggeprosjektet eller Kunstutvalget
 - o Søknad om offentlige tillatelser
 - o Beskrivelser av behov for tilrettelegging av Verket, eksempelvis strøm, fundamentering etc.

- Budsjett som synliggjør produksjonskostnadene, herunder:
 - o Materialkostnader – spesifisert for alle enkeltdeler
 - o Honorar for leveransen, inklusive Kunstnerens honorar/eventuelle underleverandører
 - o Transport
 - o Montering eller utførelse på stedet
 - o Reise og opphold
 - o Forsikring, eventuelle atelierutgifter i tidsrommet (husleie, strøm, data, etc)
 - o Ev. vederlag for bruk av annet vernet åndsverk (se pkt 4.1.2)
 - o Reserve, minimum 10 % (Kunstners buffer, som også beholder rest)

Budsjettet må også synliggjøre hvilke forutsetninger som er avtalt, eksempelvis om byggherre tar kostnader for grunnarbeid, strømtilførsel, fundamentering, osv.

- Framdriftsplan som viser:
 - o Kunstnerens ferdigstilling av Verket, inklusive oppstart og avslutning for eventuelle del-leveranser, montering i etapper eller arbeid på stedet
 - o Frister for eventuelle avklaringer som KORO skal stå for

4.1.2 Samtykke fra tredjemann

Dette punktet gjelder kun hvis Kunstneren i sitt kunstprosjekt inkluderer bruk av andres kunstneriske arbeider, fotografisk personavbildning eller der personvern på annen måte kan bli berørt (se også pkt 15.5). Bestemmelsene om opphavsrettslig vern er svært omfattende og må vurderes av Kunstneren i hvert enkelt tilfelle. De omfatter litterære og kunstneriske verk, fotografiske bilder, databaser og utøvende kunstners fremføring av verk i tillegg til film, lydopptak og kringkastingsendinger. Punktet fastslår at Kunstneren må dokumentere nødvendig skriftlig tillatelse til slik bruk. Kunstner varsler KORO der dette er aktuelt.

[Eksempel hvor samtykke kan være nødvendig:](#)
[Fotografi som gjengir hele eller deler av en annens verk](#)
[En lydinstallasjon med Arne Nordheims komposisjon fra 1975](#)
[Bruk av Lars Saabye Christensens tekst i tekstinstallasjon](#)
[Appropriasjon](#)

4.2 Behandling av Gjennomføringsplanen

Kunstneren leverer Gjennomføringsplanen til Kunstkonsulenten som sørger for at Kunstutvalget behandler planen på vegne av KORO. Om planen godkjennes, så kan Verket realiseres og ferdigstilles. Om planen *ikke* godkjennes kan KORO be om bedre utredning eller beslutte å avslutte Kontrakten. Om Kunstneren selv ønsker å avslutte Kontrakten på dette tidspunkt, skal KORO akseptere dette.

5 Partenes rett til å avbryte Kontrakten

5.1 og 5.2 Kunstnerens/KOROs rett til å avbryte Kontrakten

Disse to punktene representerer Kontraktens "sikkerhetsventiler", hvis det viser seg at Verket ikke lar seg gjennomføre eller realisere innenfor Kontraktens rammer. Kontrakten kan avbrytes uten at det regnes som mislighold for følgende forhold:

Kunstneren kan avbryte Kontrakten hvis det i arbeidet med Gjennomføringsplanen viser seg umulig å gjennomføre Verket innenfor rimelige økonomiske rammer for Kunstneren, med utgangspunkt i kontraktssummen.

KORO kan avbryte Kontrakten om Kunstner ikke leverer de planer og det arbeid som er beskrevet i KOROs oppdrag, Kunstnerens forslag eller godkjente endringer av disse.

5.3 Meddelelse om avbrytelse

Det er KOROs direktør som har myndighet til å avbryte Kontrakten. Den part som beslutter å avbryte Kontrakten skal derfor meddele KORO om beslutningen slik at KOROs direktør kan foreta den formelle avbrytelsen innen rimelig tid.

5.4. Virkningen av avbrytelse av Kontrakten

Om Kunstneren ser at kunstprosjektet ikke lar seg realisere innenfor budsjett og ønsker å avbryte Kontrakten etter levert Gjennomføringsplan, skal Kunstneren ha honorar for gjennomført arbeid. Størrelsen på honoraret er som regel identisk med sum for første utbetalingsdel som ble foretatt ved inngåelsen av Kontrakten. Alternativt: Om Betalingsplanen allerede er godkjent, så gjelder denne.

6. Krav til Verket

Verkets plassering utendørs kan medføre at det kreves rammetillatelse, igangsettingstillatelse og ferdigattest iht. plan- og bygningsloven. KORO har ansvar for at en *ansvarlig søker*, arkitekten, står som avsender av søknaden, mens Kunstneren har ansvar for å fremskaffe all nødvendig dokumentasjon og opplysninger som kreves av Plan- og bygningsetaten i den aktuelle kommunen.

7. Forsikring

Kunstneren må sørge for forsikring av selve Verket (tingskadeforsikring) samt en ansvarsforsikring.

Tingskadeforsikringen skal dekke skade på Verket, herunder evt. skisser, modeller og prosjekteringsdokumenter som produseres i prosessen med oppdraget. Forsikringen skal tegnes "på vilkår som er vanlige for den type arbeid som Kunstneren og hans medhjelpere skal utføre". Med dette menes at det stilles krav om at vanlige skader som brann og røykskader, tyveri, hæverk og vannskader skal være dekket. Dersom kontrakten omfatter både produksjon i atelier og på byggeplass, må forsikringen dekke skade på begge steder. I tillegg må Kunstneren besørge en transportforsikring dersom det er behov for transport av hele eller deler av verket. Når det tegnes transportforsikring, må det sørges for tilleggsdekning om verdien overstiger eventuell beløpsbegrensning i forsikringen.

Krav til Kunstnerens ansvarsforsikring gjelder for enhver skade som Kunstner selv eller hans medhjelpere/underleverandører påfører andre under produksjon og montasje av verket.

[Eksempel på skader som skal dekkes av forsikring:](#)

[Kunstner mister en hammer i gulvet og skader parketten](#)

[Kunstner mister en hammer på foten til en av byggeprosjektets ansatte](#)

Verk i glass knuser under transport til monteringsstedet

Formålet med forsikringene som kontrakten krever, er først og fremst å sikre kontraktsverdien og eventuelt ansvar og tap som KORO (og KORO's oppdragsgiver) kan komme i som følge av oppståtte skader under oppdragets produksjon eller montering. Kunstner bør imidlertid også vurdere andre forsikringer, som sykeforsikring, rettshjelpsforsikring, etc.

Kravet om forsikring gjelder for den aktuelle perioden og med kontraktssummen for prosjektet som øvre grense. For tidsbegrensede forsikringer er det viktig å påse at man også har forsikringsdekning dersom det blir forskyvninger i framdriften. Forsikringsplikten opphører ved overtakelsen av Verket.

8. Forhold på byggeplassen

Montering og arbeid med Verket på en byggeplass vil ofte skje parallelt med andre aktiviteter på byggeplassen. Kunstkonsulenten er i disse tilfeller pålagt å skaffe Kunstneren nødvendig informasjon om framdriften på byggeplassen for arbeidet med Verket.

Det er samtidig påkrevet at Kunstneren følger de pålegg og instruksjoner som byggherren setter for arbeidet på byggeplassen.

9. Frister, framdrift og tilleggsbetaling

Begrepene *samordning* og *omlegging* handler om frister og samarbeid i en prosess. Frister i prosjektperioden gir nødvendig forutsigbarhet når mange skal samarbeide. Fristene er også et verktøy når Verket skal innordnes i et byggeprosjekt. Punkt 9.1 og 9.2 poengterer at begge parter skal samarbeide og forholde seg til fristene i Framdriftsplanen. KORO har delegert denne oppgaven til Kunstkonsulenten, som koordinerer dette med Kunstutvalget.

Det er Kunstkonsulenten som kan pålegge Kunstner å delta i møter som er vesentlige for samordning mot byggeprosjektet, revidering av framdriftsplanen for egne leveranser, samt opplyse om forutsetninger, endringer og annet som kan ha betydning for gjennomføringen. Samordningen med byggeprosjektet kan handle om grensesnittet mellom kunst og bygg, hvor Kunstner må definere hva som trengs av tilrettelegging eller samarbeid med byggeprosjektet.

Eksempel på grensesnitt:

Verket er utforming av en bærende teglsteinsvegg

Verket er et glassarbeid som erstatter planlagt glass

Verket trenger tilførsel av strøm

9.3 Krav om tilleggsbetaling

Kunstoppdrag som inngår i et byggeprosjekt må tilpasses byggeprosjektets framdrift. Kunstner må være innstilt på at det normalt er kunstprosjektet som må justere og tilpasse seg byggeprosjektet. Kunstner må derfor være innstilt på å være fleksibel i forhold til tilpasning og endring av framdriftsplanen. Dersom en omlegging av framdriftsplanen eller omfanget av endringer medfører at Kunstneren får dokumenterbare merutgifter kan dette kreves kompensert.

Eksempel på merutgifter som kan kreves kompensert:

Overtid for håndverkere som skal montere på byggeplass

Lagerleie i venteperioden

Kranleie for ekstra periode eller ny tid for montering

Kravet må angi årsaken til kostnadene og dokumenteres (timelister, fakturaer fra underleverandører osv). Mens KORO behandler kravet, plikter Kunstneren å fortsette arbeidet (også med endringene). Dette for ikke å stoppe framdriften.

9.4 Fristforlengelse

Utgangspunktet er at framdrift og frister er bindende, men om KORO eller ytre forhold hindrer Kunstners framdrift, kan Framdriftsplanen endres. Om Kunstner ser at Framdriftsplanen ikke kan holdes, må hun straks sende varsel til Kunstkonsulenten. Kunstneren plikter også å aktivt handle for å unngå forsinkelser. Om Kunstneren ikke sender varsel eller sender det for sent, kan hun ikke påregne å få erstatning. Forhold Kunstneren burde tatt i betraktning på kontraktstidspunktet eller forhold hun uten vesentlig anstrengelser kan avverge, gir ikke krav på fristforlengelse.

Eksempel på årsaker til fristforlengelse:

Manglende leveranse av byggets framdriftsplan (KOROs ansvar)

Streik, lock-out

Ekstraordinære værforhold

10. Endringer og avbestilling

Kunstnerens arbeid med oppdraget er allerede definert (Kunstnerens forslag og gjennomføringsplan). Om byggeprosjektet endrer seg så mye at Kunstners arbeid må endres, må begge parter være enige om hvilke endringer i oppdraget som skal gjøres. Type endring og konsekvens det får i Gjennomføringsplanen skal beskrives i et dokument som undertegnes av begge parter og vedlegges Kontrakten.

Dersom partene *ikke* blir enige om endringene, kan KORO enten fastholde opprinnelig avtalt Verk eller avslutte Kontrakten i sin helhet. Kunstner vil i så fall ha krav på avbestillingserstatning. Hun vil da få utbetalt kontraktssummen minus materialkostnader for det arbeid som ikke er gjort. Det vil her være naturlig å gjennomgå Gjennomføringsplanen og Betalingsplanen for å vurdere beløpets størrelse.

11. Kontraktssum

Kontraktssum er definert i kontraktsdokumentet som signeres av partene. Siden de økonomiske rammene er definert allerede før Kunstner får Kontrakten, er det sjelden beløpet endres. *Om* det endres i forbindelse med Gjennomføringsplanen skal endringen beskrives i et dokument som undertegnes av begge parter og inngå som vedlegg til Kunstkontrakten. Om partene blir enige om tilleggsbetaling på grunn av endring av Framdriftsplan eller endringer av Verket, blir dette tillegg til kontraktssum.

12. Betaling / fakturering

I forbindelse med Kontraktsinngåelsen skal det avtales en Betalingsplan med datoer for milepæler som utløser utbetaling fra KORO. Betalingsplanens hensikt er å sørge for at Kunstneren får betalt for sine utlegg og kostnader underveis, i takt med verdiøkningen av Verket. Betalingsplanen kan revideres i Gjennomføringsplanen for å følge aktiviteter og framdrift.

Betalingsplanen skal *minst* inneholde tre milepæler for utbetaling: Ved signering av Kontrakt (som forskudd for arbeid med Gjennomføringsplanen), ved godkjent/behandlet gjennomføringsplan (som forskudd på igangsettelse) og etter overlevering av ferdigstilt verk (minimum 1/3). I dette tilfellet kan betalingsplanen inngå i Hoveddokumentet. Et større prosjekt fordrer gjerne flere milepæler enn et mindre prosjekt. Da kan man lage eget vedlegg som viser disse (Vedlegg C).

Utbetalinger fra KORO skjer etter at Kunstutvalget har bekreftet at milepæl er nådd. Utenlandske kunstnere må selv sende faktura ved avtalte milepæler.

Om byggeprosjektet fremmer krav mot KORO på grunn av forhold som Kunstneren er skyld i, holdes Kunstneren ansvarlig for inntil 10 % av kontraktssummen.

13. Overtakelse

Kunstkonsulenten innkaller til overtakelsesforretning etter at Kunstner har meldt om planlagt ferdigstillelse. Det er partene, ved Kunstutvalget og Kunstner som foretar befaringsavfering av Verket.

KOROs dokumentasjonsskjema fylles ut av Kunstner og leveres KORO, ved Kunstkonsulenten.

Kunstneren må oppbevare modeller, skisser, prøvetrykk osv til etter overtakelsesforretningen, om partene trenger dokumentasjon på eventuelle krav.

Eksempel på at KORO nekter overtakelse:
at avtalt rød teglsteinsvegg i bakgrunn av verket er malt hvit
at Verket representerer en sikkerhetsrisiko
manglende vesentlig dokumentasjon for drift og vedlikehold

Godkjent overtakelse fritar Kunstneren for risiko og forsikringsansvar for Verket og utløser siste utbetaling av honorar for oppdraget.

I spesielle tilfeller kan det avtales delovertakelse, eksempelvis om verket monteres i flere separate deler over en lengre periode.

14. Eiendomsrett og forvaltning

14.1 Eiendomsrett

For de fleste kunstprosjektene som KORO inngår avtale om, er det staten som eier verket. Hvis det er andre som skal ha eiendomsretten så vil kunstkontrakten angi dette.

14.2 Forvaltning

KOROs overordnede forvaltningsansvar innebærer å administrere samlingen fra KOROs produksjon som forblir i statens eie; med hensyn til kunstens tilstand, sikringstiltak, plassering og eiendomsforhold. Videre gjøres tiltak ved skade, flytting av verk, salg av statlige bygg, osv. KORO er besluttsende myndighet for forvaltningssaker og utformer pålegg overfor brukerinstanser.

14.3 Visning og fremføring av Verket

Eieren av Verket står altså fritt til å flytte, vise eller ikke vise Verket. Eneste begrensning i eiers frihet er den som følger åndsverkloven § 3, at et verk ikke må gjøres tilgjengelig for allmennheten *"på en måte eller i en sammenheng som er krenkende for opphavsmannens litterære, vitenskapelige eller kunstneriske anseelse eller egenart, eller for verkets anseelse eller egenart"*. Kunstnerens subjektive opplevelse er ikke avgjørende; hva som er krenkende avgjøres etter en objektiv vurdering. Dette gjelder også for fremføringen av verk (video, film, lydopptak, osv).

14.4 Brukeravtale

Når Verket overtas, inngår KORO en avtale med brukeretaten (Brukeravtalen). I den pålegges brukeretaten ansvar for daglig forvaltning, drift og vedlikehold fra og med godkjent overtakelsesforretning, samt at de pålegges å bekoste alle utgifter forbundet med dette. Avtalen ledsages av en instruks om hvordan dette skal utføres, blant annet med utgangspunkt i dokumentasjonsskjemaet som Kunstner har levert ved overtakelsen.

Brukeravtalen inneholder også bestemmelser om at Verket vises nødvendig respekt og omtanke, samt at Kunstner skal varsles ved enhver planlagt endring av Verket. Kunstner kan motsette seg slike endringer, men kan ikke motsette seg at Verket destrueres.

Når KORO inngår avtale om levering kunst for andre statlige institusjoner enn de som er direkte tilknyttet KOROs faste ordninger, utformer KORO en *brukerveiledning* med verksliste, vedlikeholdsinstruks og beskrivelse av god forvaltningsskikk. Veiledningen viser også til plikter etter åndsverkloven.

Eksempel på andre statlige og deltstatlige institusjoner:
Sykehus
Nasjonale kulturbygg
Oppdrag KORO påtar seg spesielt

15. Opphavsrett og utnyttelse av Verket

15.1 Kunstnerens rettigheter

Når ikke annet er avtalt, har Kunstneren rett til å fremstille ytterligere fire eksemplarer som kan overlates (ev. selges) til andre, samt ett presentasjonseksemplar som Kunstneren selv beholder. Hvis omstendighetene tilsier at det er aktuelt å begrense eller øke Kunstnerens rett til fremstillingseksemplarer utover denne hovedregelen, skal dette være avtalt i Hoveddokumentet.

Siden KOROs kunstprosjekter tar utgangspunkt i stedsspesifikke omstendigheter og spesifikke brukergruppers situasjon, kan produksjon av ytterligere eksemplarer av Verket i noen tilfeller være lite kunstfaglig tjenlig. For film, lydopptak, digitale opptak og overføringer kan det være aktuelt å inngå avtale om et annet antall eksemplarer.

Med *bearbeidet skikkelse* menes at Kunstneren gjør ikke uvesentlige endringer, som eksempelvis beslektet motivvalg. Annen størrelse, annen farge, bruk av annet materiale eller å sette Verket inn i en ny kontekst er heller ikke nødvendigvis tilstrekkelig. Når endringen ikke kvalifiserer som en bearbeidelse, omfattes også den endrede fremstillingen av antallsbegrensningen.

Om Verket består av flere deler, gjelder samme 4+1 regel for helheten og for hver enkelt del. Det vil si at om én del ønskes utnyttet videre, må det skje i form av en bearbeidelse. Hensikten er å ta vare på Verkets integritet, da Verket er skapt for et bestemt formål.

Eksempel på verk som består av flere deler:
Fotoserie definert som ett Verk
Flere elementer som er integrert i arkitektur
Triptyk

15.2 Fremføring

(Om begrepet *fremføring*, se Ordforklaringer på side 16)

Når KORO gir oppdrag om film, lys, lydopptak og eller andre digitale formater, er dette for at de skal oppleves. Slik åndsverkloven er formulert, er det nødvendig å ha en regel om selve *fremføringen* av Verket. Derfor omhandler punktet KOROs rett til å fremføre verket, en rett som overtas samtidig med overtakelsen av Verket.

KOROs rett til fremføringen kan, med mindre annet er avtalt, helt eller delvis overdras sammen med det leverte Verket. Det kan gjøres særskilt avtale om tidsbegrensning av fremføringsretten. Om fremføring av Verket bare skal kunne skje på et bestemt sted, må det uttrykkelig fastsettes i Kontrakten.

Fremføringseksemplarer leveres i fire eksemplarer av Kunstneren. Om det oppstår behov for utskiftning eller konvertering til annet format av disse, har KORO anledning til å produsere egne fremføringseksemplarer slik at det til enhver tid foreligger fire eksemplarer. De fire eksemplarene er tenkt fordelt slik:

To til bruker, hvorav ett er til fremføringen av Verket og ett er som kopieringsgrunnlag
To til KORO, hvorav ett er til fremføring i KOROs arkiv/lagring i Kunstdatabasen og ett er som kopieringsgrunnlag

For at Kunstneren selv kan sikre kvaliteten på fremvisningseksemplaret, er det vanlige at Kunstneren selv fremstiller nytt fremvisningseksemplar (på bestilling fra bruker). KORO er ikke forpliktet til å sørge for utskifting.

Når kunstprosjektet omfatter fremføring av musikkverk har Kunstneren ansvar for å opplyse KORO om det trengs avtale med TONO. Slik avtale må inngås av den som skal forestå fremføringen (som oftest brukerinstusjonen). KORO har ansvar for å gjøre bruker oppmerksom på dette i Brukeravtalen /ved overtakelsen.

15.3 KOROs rettigheter til Verket

Hensikten med punktet er å sørge for at KORO får utført formidlingsoppgavene i henhold til KOROs vedtekter. Som oppdragsgiver på vegne av staten skal KORO formidle kunnskap om kunst i det offentlige rom. Punktet omhandler KOROs rett til å dokumentere Verket, samt gjengi og publisere dokumentasjonen i forbindelse med KOROs formidlingsvirksomhet. Slike rettigheter er regulert av åndsverkloven og ivaretas blant annet av BONO.

Punktet skal også ivareta særskilte behov hos KOROs samarbeidspartnere: Statsbygg, Forsvarsbygg og andre statlige eide/medfinansierte byggeprosjekter.

KORO har rett til fotodokumentasjon (eller video/lydopptak) av Verket i forbindelse med prosess og overtakelse. I all gjengivelse av slik dokumentasjon skal Kunstneren navngis. KOROs rett til bruk av dokumentasjonen begrenses i punktene under.

15.3.1 Dokumentasjon

Med KOROs arkiv og Kunstdatabase menes både fysisk og elektronisk arkiv. KOROs arkiv omfatter verk som opprinnelig ble anskaffet gjennom en av KOROs ulike ordninger (statlig, KOM, URO, Innkjøpsordningen) og oppdragsprosjekter, og inkluderer dermed verk som senere er overdratt til andre. Arkivet omfatter innkjøp, oppdrag, temporære og permanente prosjekter samt relasjonelle og performative prosjekter.

I Statsbyggs prosjekter publiseres en ferdigmelding som dokumenterer byggeprosjektet inklusive kunsten. Publikasjonen benyttes av Statsbygg til informasjonsformål og bestemmelsen ivaretar Statsbyggs rett til å gjengi Verket fotografisk i denne.

Hensikten med bestemmelsen i tredje ledd er at KORO og personer som medvirker ved utvikling av andre KORO-prosjekter kan nytte seg av erfaringer og vise eksempler fra KOROs produksjon. Bestemmelsen tilgodeser så vel KORO som byggherre. Slike eksemplarer skal ikke kunne kopieres for ekstern bruk uten godkjenning fra Kunstner.

KORO skal kunne presentere virksomheten gjennom avbildninger/dokumentasjon av prosjektene for et utvidet publikum i egne lokaler, dvs for andre enn dem som medvirker i KOROs prosjekter.

Formidling av lydopptak, film og andre verk som trenger teknisk fremvisningsutstyr kan kun foregå i korte utdrag. Om Verket skal kunne fremføres i sin helhet i formidlingsøyemed, skal dette Avtales spesifikt - vedlegg B til D. Om hele Verket skal kunne gjengis, må det også klareres med eventuelt andre rettighetshavere.

På grunn av KOROs store årlige produksjon av nye kunstprosjekter har KORO en avtale med BONO som regulerer vederlag for publisering/gjengivelse av verk. Dette forenkler KOROs arbeid samtidig som Kunstnerens rettigheter sikres gjennom BONO. Med mindre annet er avtalt får også ikke-medlemmer vederlag gjennom BONO.

15.3.2 Gjengivelse i presse og kringkasting

Formålet med punktet er å legge til rette for at KOROs prosjekter blir kjent for allmennheten. Slik presentasjon fordrer gode foto av verkene. Åndsverkloven åpner for at presse og kringkasting kan gjengi kunstverk og fotografisk verk fritt ved omtale i *dagshending*; når saken gjelder verket selv.

Eksempel på dagshending:

At Verket, eller hele prosjektet, er ferdigstilt

Presentasjon/markering av kunstner og verk på stedet

Om avbildningene tilgjengeliggjøres på KOROs nettsider, skal tilgang for offentliggjøring i media reguleres med en særskilt passordbeskyttet adresse som bare bestemte representanter fra media får adgang til.

For musikk/lydopptak, film osv, er det lag til rette for at media skal kunne sitere så langt åndsverkloven tillater, om ikke Kontrakten spesifiserer annet. Når fremføring eller visning av et verk inngår i dagshending, kan korte utdrag fritt gjengis ved kringkasting eller film som dekker begivenheten (eller hele verket om det er av lite omfang). Om media skal gjengi film eller musikk/lydverk, må bruken avklares med TONO. Bildene som KORO tilgjengeliggjør skal følges av opphavsrettslig informasjon. Media er deretter selv ansvarlig for egen bruk.

15.3.3 Publisering

Bestemmelsen avspeiler KOROs ordinære publiseringspraksis. Når KORO skal fremstille andre typer trykksaker, for eksempel bøker, avtales det særskilt med Kunstner om gjengivelse der. Om Kunstneren er representert ved BONO, inngås slik avtale med BONO.

Ellers gjelder de samme bestemmelser som angitt for gjengivelse i presse og kringkasting.

15.3.4 Formidling og utlån

Hensikten er å støtte opp om KOROs formidlingsvirksomhet i form av foredrag o.l. Slik formidling er det først og fremst KORO selv som står for. Det skjer både i form av omtale av det enkelte prosjektet og i form av mer generell omtale av KOROs virksomhet.

Punktet gir også KORO adgang til å låne ut bilder for slik bruk. Låneren er deretter selv ansvarlig for egen bruk.

Ved utlån skal både fysiske bilder og digitale filer være merket med Kunstners og fotografers navn, verkets tittel og årstall samt informere om at låneren selv har ansvar for å vurdere om bruken krever samtykke, og i så tilfelle selv innhente nødvendig samtykke fra Kunstner/BONO. Dette fordi fotografier av kunstverk ikke kan gjengis uten samtykke fra rettighetshaver (eller med hjemmel i åndsverkloven).

15.3.5 Overdragelse av KOROs rettigheter

KOROs rettigheter som skisseres i pkt 15 følger egen virksomhet og kan ikke overføres til andre. Om KOROs virksomhet endres/inngår i annen eierstruktur følger rettighetene med.

15.4 Skisser, modeller, prøvetrykk o.l.

I utvalgte kunstprosjekter ønsker KORO å presentere prosjektet og aktuelle verk for allmennheten gjennom utstilling av skisser, modeller, prøvetrykk, foto, etc. Dette skjer normalt i forbindelse med overlevering av Verket eller ved åpning av det aktuelle bygget. Det gis anledning til utstilling i inntil 8 dager uten vederlag. Tillatelse til utstilling av konkurransemateriell er regulert i konkurranseprogram. Materialet skal normalt tilbakeleveres Kunstneren. Ønsker KORO å beholde noe av materialet skal det avtales særskilt med Kunstneren. Hvis Kunstneren selv ikke ønsker å få materialet tilbake, har KORO ikke plikt til å oppbevare det.

15.5 Tredjeparts rettigheter

Punktet gjelder i de tilfeller hvor Verket inkluderer bruk av annet opphavsrettslig vernet verk. Vern gjelder også for fotografisk avbildning av personer ("retten til eget bilde").

Det er Kunstnerens ansvar å hente nødvendige tillatelser og avklare rettigheter som gjør det mulig for KORO å formidle Verket som skissert i hele punkt 15. Eksempler på slike situasjoner er nevnt foran, under punkt 4.1.2.

16. Mislighold

Punktet gjelder både for KORO og Kunstners mislighold. For *forsinkelse* fra Kunstnerens side er hovedsanksjonen erstatning mens for *mangler* er sanksjonen utbedring. Det ligger imidlertid ganske store begrensninger i det ansvar Kunstneren kan pådra seg under disse vilkår.

16.1 Erstatning ved forsinkelse

Kunstner kan bare holdes erstatningsansvarlig for forsinkelse dersom KORO blir holdt ansvarlig av byggherren. Kunstnerens ansvar er begrenset til maks 10 % av kontraktssummen.

Kunstner er erstatningspliktig når:

Kunstneren har bestilt, men ikke benytter, kran for montering av Verket

Kunstner ikke leverer avtalt materiale til entreprenør som skal installere

16.2. Mangel

Det foreligger en *mangel* dersom Verket ved overtakelsen ikke er i samsvar med Kontrakten og dette skyldes forhold Kunstneren er ansvarlig for. Mangelsbegrepet inkluderer også skade på Verket som følge av slik mangel, selv om skaden oppstår *etter* overtakelse.

Mangel etter overtakelse:

Lampe som ikke lyser på grunn av feil montering

folie på glass som løsner i regnvær

Skulpturen løsner på grunn av dårlig fundamentering (som kunstner er ansvarlig for)

16.2.2 Utbedring

Kunstneren har en utbedringsrett og en utbedringsplikt for mangler. Dersom Kunstneren ikke selv overholder utbedringsplikten, har KORO rett til selv å utbedre for Kunstnerens regning. I så fall skal Kunstner varsles med 14 dagers frist. Kunstneren har ingen plikt til å utbedre dersom kostnadene ved utbedringene blir uforholdsmessig store i forhold til det som oppnås. Hva som er *uforholdsmessig* må vurderes i hvert enkelt tilfelle og det må gjøres en avveining mellom Kunstnerens økonomiske interesse og KORO's interesse i selve kunstverket. Kombinasjonen utbedring og prisavslag kan også være aktuelt.

16.2.3 Prisavslag

Dersom utbedring fremstår som uforholdsmessig å gjennomføre, kan KORO i stedet kreve prisavslag. Utmålingen av prisavslaget baseres på en reduksjon i Verkets markedsverdi. Om markedsverdien er vanskelig å fastlegge kan det tas utgangspunkt i Kunstnerens besparelse ved å ha levert mangelfullt.

16.2.4 Erstatning ved mangel

Om Kunstneren forårsaker skader i omgivelsene rundt Verket, kan hun holdes ansvarlig for kostnader ved utbedring av skader på bygg eller anlegg. Dette defineres som mangel forårsaket av forsømmelse. Terskelen for å bli ansvarlig er svært høy.

Ved grov uaktsomhet/forsett kan KORO også kreve dekket sitt økonomiske tap fra Kunstner.

16.2.5 / 16.2.6 Reklamasjon og overtakelse/senere reklamasjon

Synbare mangler skal reklameres senest ved avslutningen av overtakelsesforretningen. Manglene kan altså ikke gjøres gjeldende etter dette tidspunkt. Med "synbare mangler" siktes det til mangler som man ved en alminnelig aktsom besiktigelse vil kunne avdekke, inklusive forutsatte eller nødvendige tester for kontroll.

Eksempel på alminnelig aktsom besiktigelse og tester:
Sjekke at alle lyskilder virker som avtalt
Etterse at lydverkets programmering går som avtalt
Sjekke dokumentasjon av nødvendig sertifisering for brannsikkerhet

Dersom Verket har mangler som *ikke* lar seg avdekke ved slik aktsom besiktigelse eller slike tester, må KORO reklamere innen rimelig tid etter at KORO har eller burde ha oppdaget mangelen. Den absolutte reklamasjonsfrist er fem år fra overtakelsen, men dette gjelder ikke ved forsett eller grov uaktsomhet. Ved forsinket reklamasjon tapes mangelskravet. Fristen *Rimelig tid* gir noe lengre tid enn fristen *uten ugrunnet opphold*. Definisjonen av rimelig tid har også sammenheng med årsaken til medgått tid.

Eksempel på rimelig tid:
KORO kan være avhengig av å bli orientert av bruker om mangelen

16.3 KOROs betalingsmislighold

KOROs viktigste kontraktsplikt er å betale Kunstnerens honorar, tilleggsbetaling og eventuelt vederlag. Ved betalingsmislighold plikter KORO å utbetale forsinkelsesrenter. Rentesatsen justeres av Finansdepartementet to ganger årlig og er p.t. 8,75 prosent.

Det kan oppstå mislighold fra KOROs side for eksempel ved at konsulenten ikke bistår Kunstner som forutsatt. I disse tilfellene vil Kunstneren kunne få krav på justering av vederlag og evt. få krav på fristforlengelse slik at man får kompensert for konsekvensene av KOROs mislighold.

16.4 Hevning

Kunstneren vil kunne heve Kontrakt dersom KORO vesentlig misligholder betalingsplikten. Hva som ligger i *vesentlig* vil måtte avgjøres i hvert enkelt tilfelle, men hovedregelen er at KORO ikke ubegrunnet skal holde utbetaling tilbake.

KORO vil kunne heve Kontrakt ved vesentlig mislighold knyttet til forsinkelse, framdrift eller selve frembringelsen av Verket. Misligholdet kan også bestå i brudd på andre regler, for eksempel gjentatte brudd på regler for helse, miljø og sikkerhet på bygg/anleggsplassen.

Virkningene av hevning er ikke direkte regulert i vilkårene. Vanligvis utløser rettmessig hevning et erstatningsansvar, som også kan gjelde her. Det må i hvert enkelt tilfelle vurderes hva som skjer med selve Verket etter en hevning. Det kan enten nektes overtatt, tilbakeleveres Kunstner eller overtas delvis ferdigstilt av KORO, som så ferdigstiller Verket. Det kan f. eks være vanskelig å foreta tilbakeføring til Kunstner om Verket er integrert som del av bygningskropp.

17. Oppmannsavgjørelse

Om det oppstår uenighet (tvist) om Kontraktsforholdet, gis partene mulighet til å søke uenigheten løst ved en oppmann (eller megler) som skal forsøke å få til en enighet (forlik). Partene skal enes om hvem som skal være oppmann. Oppmannen trenger ikke være jurist, men kan være en med særlig innsikt i det forhold som utgjør uenigheten mellom partene, eksempelvis en Kunstner, arkitekt eller ingeniør.

Oppmannsavgjørelsen skal være bindende. Det vil si at ingen av partene senere kan angripe denne uten å gå til de ordinære domstoler.

18. Tvist

Tvister som ikke er løst av oppmann kan behandles ved voldgift. Ved voldgift søker man tvisten løst utenom de ordinære domstoler. Voldgiftsavgjørelsen kan gjennomføres raskere enn ved ordinære domstoler og er endelig (kan ikke ankes som i de ordinære domstoler).

Andre tvister enn de som søkes løst av oppmann eller ved voldgiftsavgjørelse, skal behandles ved ordinære domstoler. I de fleste tilfeller vil det være mest hensiktsmessig å benytte rettskretsen på det sted hvor Verket oppføres, slik at man enkelt kan foreta befarung, etc. Det kan dog avtales alternativ rettskrets om det anses som mer hensiktsmessig.

Tvister som avgjøres i norske domstoler er gjeldene i de land som er med i Lugano-konvensjonen (de fleste i Europa). Om tvister oppstår med kunstner fra annet land, skal tvisten avgjøres ved voldgift i Norge slik at man unngår flere runder i annet lands rettssystem.

Ordforklaringer

Avtale	er det samme som Kontrakt. Avtalen/Kontrakten inkluderer alle Kontraktsdokumenter (hoveddokumentet og alle vedlegg)
Betalingsplan	kontraktssum utbetales i rater, avtalt mellom Kunstner og KORO
Bruker	den institusjon/det sted som mottar Verket defineres som bruker
Frembringelsen	utførelsen av oppdraget
Frembringe	å produsere Verket fra ide til ferdigstilling, utføre og fullføre oppdraget
Fremføring	når Verket trenger teknisk utstyr for å ses/høres (i motsetning til <i>visning</i> , som gjelder for verk man opplever uten teknisk utstyr)
Ledd	juridisk betegnelse for avsnitt i teksten. "annet ledd i punktet" = annet avsnitt i punktet
Leveranse	avlevering av hele eller deler av Verket, fra Kunstner til KORO
KOM	Kommunal- og fylkeskommunal ordning i KORO
Kontraktsdokumenter	alle dokumenter som inngår i Kontrakten/Avtalen, inklusive vedleggene
Kunstner	kunstner som part i Kontrakten kan være én person, flere samarbeidende personer eller et studio/firma. Vilkårene gjelder for den/de som inngår Kontrakten.
Overtakelse	når Kunstners arbeid er ferdig og KORO godkjenner Verket
Tvist	uenighet om Kontraktens konsekvenser
URO	Uteromsordningen i KORO
Verket	kunstverket, kunstprosjektet, det Kunstneriske arbeidet
Vilkårene	refererer til de generelle betingelser som gjelder for oppdrag fra KORO: <i>Alminnelige Kontraktsvilkår for Avtale mellom Kunst i offentlige rom – KORO og Kunstner</i>
Visning	presentasjon av et fysisk eksemplar slik at dette kan oppleves direkte av tilskuere, d.v.s. uten at det benyttes særskilte tekniske hjelpemidler

Henvisning til lover, forskrifter etc
(kommer senere)